

JEDNO AKTUELNO PITANJE

KAKAV ĆE BITI GRB BANOVI NE HRVATSKE?

HOĆE LI TO BITI SAMO HRVATSKI GRB (ŠTIT S KOCKAMA) ILI ĆE U GRBU BANOVI NE HRVATSKE BITI UKLJUČENI I GRBOVI HRVATSKIH POKRAJINA

Poznati naš kulturni radnik i heraldički stručnjak g. Emilije Laszowski iznosi svoje mišljenje o ovom aktuelnom pitanju, koje zanima svakog Hrvata

Zagreb, na Božić 1939.

Kakav će grb imati nova Banovina Hrvatska, pitanje je koje nesumnjivo zanima sve one, koji s pravom i u grbu gledaju oznaku današnje hrvatske samostalnosti. Je li dobro, da grb banovine Hrvatske bude samo hrvatski grb t. j. poznata šahovska ploča, ili će taj grb uključiti u sebi i grbove ostalih hrvatskih pokrajina, koje spadaju pod banovinu Hrvat.

sku? Hoće li taj grb biti sličan onome, kakvog je nekada imala Hrvatska dok je još bila u sklopu Austro-ugarske monarhije? Da čujemo odgovor na ta pitanja i dobijemo kompetentno mišljenje, obratili smo se na istaknutog našeg stručnjaka Emilija Laszowskog, b. ravnatelja zemaljskoj arhiva u Zagrebu, koji nam je u nevezanom razgovoru o budućem grbu Banovine Hrvatske, rekao među ostalim i ovo:

»O grbovima hrvatskih zemalja dovršio sam nedavno studiju, pa se nadam da će ona uskoro ugledati svijetlo dana. A prije nego što vam odgovorim na vaša pitanja, potrebno je da vidimo, koje su to zemlje i oblasti koje su nekad imale svoje zasebne zemaljske grbove a došle su danas u jednu autonomnu cjelinu pod imenom Banovine Hrvatske, koji naziv svakako i sa historijskog, prirodno-znanstvenog i političkog gledišta, najbolje odgovara. To su:

1. Nekoć Kraljevina Hrvatska, osim t. zv. turske Hrvatske,
2. Nekoć Kraljevina Slavonija, osim istoimenog dijela,
3. Nekoć Kraljevina Dalmacija, bez kotorskoga kraja,
4. Nekoć Kraljevina Bosna s Hercegovinom,
5. nekadašnji teritorij slobodne dubrovačke republike,
6. u neznatnom dijelu markgrofovija Istra (Kastav i Krk),
7. Medjumurje, nekoć integralni dio Hrvatske, a kroz više vijekova odcijepljen od Hrvatske, pod vlašću Mađara.

Reći ću vam najprije nekoliko riječi o historijatu i tradiciji grbova ovih dijelova današnje Banovine Hrvatske, jer držim da mnogi o tom ništa, ili veoma malo znaju.

PORijekLO GRBA HRVATSKE JE DO DANAS NEJASNO.

Anegdote o postanku ovoga grba ne spadaju ovamo, pa ih neću ni spominjati. Prvi put se grb hrvatski (t. j. kocke, u štitu) javlja na jednoj srebrenoj spomenici Kralja Ljudevita II. godine 1525., zatim na pečatu koji visi u sredini na povelji, kojim su hrvatski velikaši i plemići na saboru u gradu Cetinju 1. siječnja 1527., zabilježili svečani izbor Ferdinanda Habsburgovca za kralja hrvatskoga. Tu je na pečatu prikazan hrvatski grb u formi šaha, sa 64 polja (kocke) i nosi naokolo natpis »Siggillum Regni«, tj. pečat kraljevstva (hrvatskoga). Tu je dakle taj grb, na toj povelji, zamašne historičke i političke naravi, kojim se očito manifestira suverena volja narodna; prvi je put taj grb službeno upotrebljen u samoj Hrvatskoj, od odlučujućih faktora Hrvata. Zanimivo je spomenuti, da vam ne govorim druge važne detalje, rekao nam je g. Laszowski. »da se

Na prastarjoj crkvi sv. Lucije u Baški na otoku Krku, gdje je do nedavna stajala znamenita bašćanska ploča (sada pohranjena u Akademiji) nalazi s lijeve strane do tornja ovelik kamen, na kojem je isklesan šah sa 64 polja (osam puta osam) baš tako

ni historičar i heraldičar pok. dr. Ivan Bojničić drži, da je grb hrvatski (kocke) bio grb Primorske Hrvatske, ali o tome nema dokaza. Bilo kako bilo, grb Hrvatske nosi prastaro heraldičko obilježje. U staroj srpskoj heraldici, taj se grbovni lik susreće veoma često.

GRB SLAVONIJE IMA SVAKAKO VELIKU I DOKUMENTARNU TRADICIJU

U povelji kralja Vladislava II. od 8. prosinca 1496. kojom se podijeljuje grb kraljevstvu slavonskome (slavonsko-hrvatskom) i to u modrom štitu sa dvije poprečne srebrenne grede koje po tekstu povelje predočuju rijeku Savu i Dravu, stupa lagano na desno u crvenom polju kuna. Na štitu je šiljasta kaciga. Kako sama povelja veli, zamoliše u ime hrvatskog plemstva, hrvatski plemiji kralja da obnovi grb kraljevstva slavonskoga. Kralj to čini i podijeljuje u grb kunu, stari grb kraljevstva, dodavši tomu zvijezdu, a isto tako i nakit.

Smičklas je bio mnijenja, da je taj grb podjeljen samo za onaj dio hrvatskog kraljevstva t. j. za teritorije županije zagrebačke, križevačke i varaždinske, koji je još od Turaka ostao neosvojen, te ga tako uzvisio na čast kraljevstva pod imenom Slavonija.

Dr. Bojničić opet stoji na stanovištu,

da se pod imenom kraljevstva slavonskoga ima razumijevati ne samo Hrvatska, već i Dalmacija, pa zato iznosi odlične argumente. Treba spomenuti, da je kuna već u najstarije doba bila znak grb čitavog hrvatskog kraljevstva. Grb Slavonije ne poznaju stari heraldički rukopisi ni domaći ni strani, a ne nalazimo ga ni u starim heraldičkim tiskanim knjigama.

Meglo' bi se po nekim znacima zaključiti, da su vladari zaista grb Hrvatske smatrali grbom Slavonije, dakle grbom hrvatskih zemalja sjeverno Dalmaciji.

GRB JE DALMACIJE MODAR ŠTIT

u kojemu su tri okrunjene leopardove (lavlje) glave. Postanak toga grba nije dokumentarno razjašnjen. Svakako nije postojao do vremena vlade Sigismunda Luxenburžanina. Čini se po svemu da je taj grb dobila Dalmacija od njega. Prvi put ga susrećemo na njegovom pečatu iz godine 1406. Očito je da su u to vrijeme grb dalmatinski smatrali službeno grbom svih zemalja, u kojima stanuju Hrvati. Počevši od godine 1406., redovito se na pečatima vladara hrvatskih vidi grb dalmatinski, što opet dokazuje da je smatran i grbom Hrvatske i Slavonije.

O BOSANSKOM SE GRBU MNOGO RASPRAVLJALO IZA OKUPACIJE,

kada se htjelo ovom okupiranom teritoriju ustanoviti zaseban grb. Došla su u glavnom u predlog dva grba i to: 1. u modrom štitu zlatna kruna sa tri listića, kako su to predlagali historičari dr. Fieder u Beču i dr. Franjo Rački u Zagrebu.

Oni su stajali na stanovištu, da se uzme grb hrvatskih kraljeva, kakav je sačuvan na njihovim pečatima, Stjepana Ostojića i Stjepana Tomaša.

Drugi je prijedlog bio u zlatnom polju oklapljeno rame sa sabljom u šaci (Rama), kao i sličan motiv grobne ploče kraljice Katarine. Mađari su zastupali mišljenje, da se ovakav isti grb nalazi na pečatima ugarsko-hrvatskih kraljeva, kao vrhovnih gospodara Bosne. Posljednje je mišljenje pobijedilo, osobito iz političkih razloga.

DANAŠNJU SU HERCEGOVINU SAČINJAVALE NEKOĆ

tri hrvatske oblasti: Neretva, Zahumlje i Travunja. Naši stari historičari i heraldičari pronadjoše od nekuda i grb za Hercegovinu, tako na pr. slavni Orbini Dubrovčanin u jednom svom djelu donosi grb Hercegovine, koju naziva humskom zemljom, i to u štitu golo rame isho-

HRVATSKA

SLAVONIJA

BOSNA

HERCEGOVINA

DALMACIJA

DUBROVNIK NEKOĆ REPUBLIKA

ISTRA

MEDJIMURJE

kako se na pečatu od godine 1527. prikazuje Siggillum Regni. Naš ugled-

deći od desnoga ruba štita, a koje drži u pijesti polomljeno turnirsko koplje. Isti grb donosi i Vitezović.

Ako uzmemo mjerodavno razlaganje Račkoga o grbu Bosne, onda bi bilo dosljedno, da je jedini grb Vukčića ispravan za Hercegovinu, jer je grb njezinoga vladara Vukčića Kosače.

U srednjem je vijeku bila zapadna ISTRINA DIO HRVATSKOGA KRALJEVSTVA.

a hrvatski se živalj rasprostranio po zapadnom dijelu njezinom. Iza godine 1374. postala je Istra markgrofovijom austrijske vladajuće kuće. Napoleon je pripojio Istru kraljevini Iliriji, a godine 1815. opet Istra pripadne Austriji. U rukama Austrije je ostala Istra sve do 1918.

Istra ima svoj tradicionalni teritorijalni grb, i to u modrom štitu na desno okrenutu zlatnu kozu, s crvenim rogovima i papcima. Sličan motiv nalazimo na pečatima austrijskih vladara i u državnom grbu Austrije. Grb se Istre, uostalom, odavna uzimao u grb odnosno u pečat austrijskih vladara.

POVIJEST DUBROVNIKA JE POZNATA.

Njegov slavan život i njegov pad. Kao grb upotrebljavala je dubrovačka republika štit, zaobljen sedam puta modrim i crvenim prugama. Poslije je grad Dubrovnik u svoj gradski grb stavio svoga zaštitnika sv. Blaža. Republika se dubrovačka vazda služila svojim grbom: u štitu sedam sad ravnih, sad prema gore zaobljenih crvenih i bijelih greda.

MEDJUMURJE JE ONAJ DIO HRVATSKE

između Mure i Drave, a bio je u najstarijem vremenu integralni dio Hrvatske, dok nije pridružen Ugarskoj. U crkvenom pogledu Medjumurje je uvijek spadalo biskupiji zagrebačkoj. U doba Zrinjskih primjećujemo da su se u Medjumurju služili grbom međumurskih gospodara, Zrinjskih. Medjumurje međutim kao takovo nije nikad bilo zasebna oblast, pa nije imalo svoga grba, rekao nam je u svom zanimivom izlaganju simpatični i susretljivi stariji g. Emilije Laszowski, da nam pošlje toga kaže nekoliko riječi o tome, šta on misli kao stručnjak i kao heraldičar.

KAKO BI TREBAO BITI SASTAVLJEN NOVI GRB NOVE BANOVINE HRVATSKE.

»Današnja Banovina Hrvatska, kako je rečeno, obasiže cijelu Hrvatsku i Slavoniju, dio Bosne i Hercegovine, teritorij nekadašnje republike dubrovačke i napokon mali dio nekadašnje markgrofovije Istre. Sve su ove zemlje imale nekoć svoje zasebne grbove. To su historijske činjenice i tradicije. Svakako su to od starine hrvatske zemlje, ma da su vijekovima bile pocijepane i nalazile se pod raznim vladarima.

Ako bi se za banovinu Hrvatsku odredio kombinirani grb, u koji bi ušli grbovi svih tih zemalja, ne bi to bila niti historijska, a niti heraldička pogriješka. No svakako bi u tom grbu imao biti grb Hrvatske, i to u sredini, čime bi se heraldički manifestirao taj grb, kao grb Hrvata, koji su na te zemlje stekli historijsko i tradicionalno pravo, i kojih duh danas tamo vlada.

Na štitić bi se hrvatskoga grba mogla mirno postaviti Tomislavova kruna, kao tradicija prvoga hrvatskoga kralja. Ipak primjećujem, da su ovakvi grbovi, ako i jesu heraldički i historički ispravni,

često svojom prenatrpanošću neukusni i prešareni. Stara se i čista heraldika odražuje osobito u svojoj jednostavnosti i u što markantnijim grbovnim likovima. Da se za banovinu Hrvatsku odredi grb nekadašnje kraljevine Hrvatske, smatram potpuno opravdanim, jer se njime manifestira i historijsko i tradicionalno pravo Hrvata na

**UPOZNAJTE
ZIMSKE ČARI
SLOVENIJE**

**POSJETITE ZIMI
BLED**

GRAND HOTEL TOPLICE 7 dana Din 680.—, 14 dana Din 1.330.—, sve uključivo.

BOHINJ • **KOMNA VOGEL** • **KRANJSKA GORA** RATEČE-PLANICA
PODKOREN

DOVJE • **PLANINA JEZERSKO** 1.050—1.523 m.
MOJSTRANA • SV. KRIŽ • **POHORJE** Idealni smučarski
tereni, mnogobrojni planinski hoteli
i domovi, umjerene cijene.

ZASAVJE POLŽEVO • SV. PLANINA
MRZLICA • KUM

SAVINJSKE ALPE LOGARSKA
DOLINA • Informacije, prospekti: Tujskoprometna
GOLTJE SMREKOVEC • PECA • svezna »Putnik« Ljubljana,
Tujskoprometna svezna »PUTNIK«, Maribor i svi ostali uredi »Putnika«.

zemlje, koje su danas utjelovljene ovoj banovini. jektivno prosudjuje s gledišta historijskog, narodoznanstvenog i političkog. Danas je ostvareno, makar i ne-

**KOD
TIPOGRAFIJE D. D., ZAGREB
BARTHOVOV TRG 2**

mogu se naručiti ove knjige:

Dante: Pakao	---	Din 100.—
" Cistište	---	" 100.—
" Raj (u štampi)	---	" 100.—
Obzorova Spomen knjiga 1860—1935.	---	" 100.—
Vidrić Vladimir: Pjesme	---	" 50.—
Zagorka: Grička vještica	I dio Tajna krvavog mosta	" 40.—
"	II. dio Kontesa Nora	" 40.—
"	III. dio Malleus Maleficarum	" 40.—
"	IV. dio Suparnica M. Terezije	" 25.—
"	V. dio Dvorska kamarila	" 40.—
"	VI. dio Buntovnik na prijestolju	" 30.—
" Republikanci	---	" 80.—
" Kamen na cesti	---	" 60.—
" Vitez slavonske ravni	---	" 40.—
" Neznana junakinja	---	" 10.—
Gudel Vladimir: Stogodišnjica hrv. preporoda	---	" 30.—
Dr. Horvat Rudolf: Slavonija, broš. Din 50.—, vez.	---	" 60.—
Kartuzijanci i Kartuzija Pleterje	---	" 40.—
Huxley A.: Maslina i drugi eseji	---	" 40.—
Papini Giovanni: Povjest Kristova, broš. Din 65.—, vez.	---	" 80.—
Prodavec: Selo i seljaci	---	" 80.—
Senečić Geno: Slučaj s ulice	---	" 20.—
" Neobičan čovjek	---	" 20.—
Dr. Strohal: Nešto o historiji hrv. jezika	---	" 15.—
Thaler Zdravko: Vode i ribe Jugoslavije, vez.	---	" 200.—
Dr. Srkulj Stjepan: Hrvatska povjest u 19 karata	---	" 140.—
Andrović Ivan: Rječnik talijansko-hrvatski	---	" 200.—
Bernas Stefanija: Knjiga za domaćicu, broš. Din 60.—, vez.	---	" 80.—
Dr. Čajkovac Šime: Kosa, njega i ispadanje kose	---	" 30.—
Dr. Gross Mavro: Die Gallensteinkrankheit	---	" 40.—
" Bolest sustava žučnih vodova	---	" 60.—
Dr. Mandekić Vinko: Lucerna	---	" 12.—
" Poljoprivredni kalendar	---	" 24.—
" Proizvodnja krme	---	" 20.—
Dr. Vuk-Pavlović: Ličnost i odgoj, broš. Din 120.—, vez.	---	" 128.—
" Spoznaja i spoznajna teorija, broš. 120.—, vez.	---	" 128.—
" Spinozina nauka, broš. Din 40.—, vez.	---	" 50.—
" Stvaralački lik D. J. Arnolda, broš. 30.—, vez.	---	" 40.—
Dr. Politeo Ivan: Radno pravo, broš. Din 40.—, vez.	---	" 50.—
Dr. Vrgoč: Moje uspomene na svjetski rat, broš. Din 75.—, vez.	---	" 100.—
Dr. Wolf Slavko: Sahovski problemi	---	" 20.—
Zyr Kapula: Pjesme nad pjesmama	---	" 10.—
Dr. Smiljanov: Spolni život žene	---	" 60.—
Dr. Slezinger: Zubi i zdravlje	---	" 15.—
Dr. Vidaković: Porodničke operacije	---	" 50.—
Dr. Vrhovac: Sećerna bolest i njezino liječenje	---	" 50.—
Zagreb: Album fotografija	---	" 20.—
Colić M. D.: Vozni red	---	" 30.—
Berdjajev: Istina i laž komunizma	---	" 20.—
" Novo srednjovjekovje	---	" 20.—
" Sudbina čovjeka u savr. svijetu	---	" 20.—
Riffer Rod: Jutarnja gimnastika	---	" 20.—
Meštović: Njegovi radovi, u platnu vezano	---	" 240.—
Deutsch Evelina: Kuharica	---	" 50.—
Dr. A. Zubak: Hitler contra Stalin	---	" 60.—

SLIKOVNICE:

Pustolovni Ivica	---	Din 10.—
Djeca pjevaju	---	" 10.—
Doktor Jačobi i životinje	---	" 7.—
Dogodovštine Pudla i miša	---	" 7.—
Slavko-Prijavko	---	" 7.—
Prtljaga, poštar, meštar i rastrešenjak	---	" 7.—

što okrnjeno ono, zašto su se Hrvati borili: da budu okupljeni u jednoj geografskoj cjelini. Prebrođena su ona vremena kad su se Hrvati nazivali Slavoncima i Dalmatincima i Bosancima, Dubrovčanima, pa i Medjumurcima, premda im je u žilama tekla čista hrvatska krv. Narodna se svijest probudila i kristalizirala samo u hrvatstvu, ne podcjenjujući i ne zapostavljajući pripadnike bratskih plemena, koji žive među Hrvatima i osjećaju, da im je domovina Hrvatska.

Takav dakle grb banovine Hrvatske, grb je domovine svih Hrvata, živjeli oni gdje mu drago. Ostanimo dakle kod njega, jer držim da bi se time najbolje zadovoljilo narodnim osjećajima.

Držim da nije bez interesa naglasiti ovo: Banska bi se vlast sa svojim neposrednim resorima mogla služiti kombiniranim grbom, dok bi se sve ostale autonomne oblasti upravne, službene, prosvjetne i t. d., podčinjene banskoj vlasti, služile samo hrvatskim grbom.

Time bi se sačuvala stara historijska tradicija onih hrvatskih zemalja i njihovih grbova, premda držim, da je možda i to suvišno, jer će historija Hrvata sačuvati tradiciju grbova hrvatskih zemalja. Smatram međutim potpuno razumljivim da se štit grba okruži krunom kraljevine Jugoslavije, jer je to postulat državno-pravni, rekao nam je na

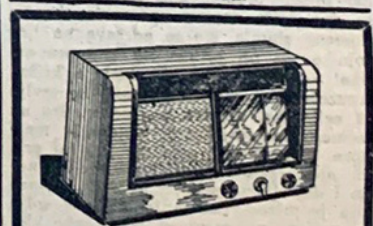
koncu svog zaista zanimivog i stručnog razlaganja poznati naš kulturni radnik g. Emilije Laszowski. (bg)

DR MARIJAN HOVAT: BONA FIDES U RAZVOJU RIMSKOGA OBEZNOGA PRAVA

Honorarni nastavnik pravnoga fakulteta hrvatskoga sveučilišta u Zagrebu, odvjetnik dr. Marijan Horvat izdao je djelo iz svoje struke pod natpisom »Bona fides u razvoju rimskoga prava«. (Zagreb, 1939. strana 160. Tisak Nadbiskupske tiskare u Zagrebu). To je djelo izradio autor na temelju opsežne domaće (B. Eisner, I. Maurović, Viktor Korošec, G. Krek) i strane pravne literature. Pri izradi samoga djela dali su mnoge korisne savjete i poticaje profesori zagrebačkog Pravnog fakulteta g. g. dr. Ljudevit pl. Andrassy i dr. Bertold Siner. Poslije uvoda, u kojem prikazuje pravo kao sustav pravila, kojima se uređuju društveni odnosi među ljudima s osobitim obzirom na svoju tematiku obradio je pisac ova poglavlja: A) Pojam bonae fidei; B) Funkcija bonae fidei u pravnom sustavu; I. Izražaj bonae fidei u pravnom sustavu; II. Podrijetlo, prva borba i prvo značenje bonae fidei u pravnom sustavu; III. Razvika i funkcije bonae fidei u klasičnom i justinijskom pravu i na kraju Zaglavak.

Autor je obradio svoju temu veoma pregledno i savjesno. Iz njegove monografije upoznajemo važnu funkciju i ulogu. Što ju je odigrala fides bona u razvoju rimskoga obveznoga prava. Stoljetni razvojni proces, veli dr. M. Horvat, usko je vezan s njome; ona spada u centralne točke i promotore toga prava. Tu problematiku približio je autor današnjem pravnom shvaćanju. (ie.)

GEOLOŠKO-PALEONTOLOŠKI MUZEJ Demetrova ul. br. 1. Otvoren četvrtkom i nedjeljom od 10 do 13 sati.

LORENZ VELESUPER 140
za prijem cijelog svijeta

DIN. 3.200.—

Prodaja i na dugoročnu
otplatu.

J. HERZL, ZAGREB,
Martićeva ul. 12., tel. 37-94